

פרשת מקץ – "ויהי כאשר פתר לנו כן היה"
(תחת המקורות נמצא תמלול של השיעור)

א. בראשית פרק מא

(ח) ויהי בבקר ותקעם רוחו וישלח ויקרא את-קל-חרטמי מצרים ואת-קל-חכמיה ויספר פרעה להם את-חלמו ואין-פותר אותם לפרעה:

(ט) וידבר שר המשקים את-פרעה לאמר את-חטאי אני מזכיר היום:

(י) פרעה קצף על-עבדיו ויתן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי שר האפים:

(יא) ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלמו חלמנו:

(יב) ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לנו ויפתר לנו את-חלמתינו איש פחלמו פתר:

(יג) ויהי כאשר פתרו לנו כן היה אתי השיב על-פני ואתו תלה:

ב. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד ב

אמר רבי ביזנא בר זבדא אמר רבי עקיבא אמר רבי פנדא אמר רב נחום אמר רבי בירים משום זקן אחד, ומנו - רבי בנאה: עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים, ופעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם, ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה - וכולם נתקיימו בי, לקיים מה שנאמר: כל החלומות הולכים אחר הפה. אטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא? - אין, וכדרכי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: מנין שכל החלומות הולכין אחר הפה - שנאמר ויהי כאשר פתר לנו כן היה. אמר רבא: והוא דמפשר ליה מעין חלמיה, שנאמר איש כחלמו פתר.

ג. רש"י בראשית פרק מא פסוק ח

ואין פותר אותם לפרעה - פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה, שלא היה קולן נכנס באזניו, ולא היה לו קורת רוח בפתרונם, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר:

ד. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נו עמוד א

בר הדיא מפשר חלמי הוה, מאן דיהיב ליה אגרא - מפשר ליה למעליותא, ומאן דלא יהיב ליה אגרא - מפשר ליה לגריעותא. אביי ורבא חזו חלמא, אביי יהיב ליה זוזא ורבא לא יהיב ליה. אמרי ליה: אקרינן בחלמין שורך טבוח לעיניך וגו'. לרבא אמר ליה: פסיד עסקך ולא אהני לך למיכל מעוצבא דלברך, לאביי אמר ליה: מרווח עסקך, ולא אהני לך למיכל מחדוא דלברך. אמרי ליה: אקרינן בנים ובנות תוליד וגו', לרבא - אמר ליה כבישותיה, לאביי אמר ליה: בנך ובנתך נפשי, ומינסבן בנתך לעלמא, ומדמיין באפך כדקא אזלן בשביה...

לסוף אזל רבא לחודיה לגביה, אמר ליה: חזאי דשא ברייתא דנפל, אמר ליה: אשתך שכבא. אמר ליה: חזאי ככי ושני דנתור, אמר ליה: בנך ובנתך שכבן. אמר ליה: חזאי תרתי יוני דפרחן, אמר ליה: תרי נשי מגרשת. אמר ליה: חזאי תרי גרגלידי דלפתא, אמר ליה: תרין קולפי בלעת. אזל רבא ההוא יומא ויתיב בי מדרשא כוליה יומא, אשכח הנהו תרי סגי נהורי דהוו קמנצו בהדי הדדי, אזל רבא לפרוקיניהו - ומחווהו לרבא תרי, דלו למחוייה אחריתי, אמר: מסתיי, תרין חזאי!

לסוף אתא רבא ויהיב ליה אגרא, אמר ליה: חזאי אשיתא דנפל. אמר ליה: נכסים בלא מצרים קניתי. אמר ליה: חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסיין אבקיה, אמר ליה: אביי שכיב ומתיבתיה אתיא לגבך. אמר ליה: חזאי אפדנא דידי דנפיל, ואתו כולי עלמא שקיל לבינתא לבינתא, אמר ליה: שמעתתך מברדן בעלמא. אמר ליה: חזאי דאבקע רישי ונתר מוקרי, אמר ליה: אודרא מבי סדיא נפיק. אמר ליה: אקריין הללא מצראה בחלמא, אמר ליה: ניסא מתרחשי לך. הוה קא אזיל בהדיה בארבא, אמר: בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה ליי? בהדי דקא סליק נפל סיפרא מיניה, אשכחיה רבא וחזא דהוה כתיב ביה: כל החלומות הולכין אחר הפה. אמר: רשע! בדיך קיימא וצערתן כולי האי! כולהו מחילנא לך, בר מברתיה דרב חסדא. יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה...

ה. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

תרין קולפי בלעת - מכת מקל עב בראשו כראשי לפתות.

ו. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי, עבדי ליה עיגלא תילתא. אמרו ליה: לטעום מר מידי! - אמר להו: בתענית יתיבנא. - אמרו ליה: ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה, דאמר רב יהודה: לוח אדם תעניתו ופורע? - אמר להו: תענית חלום הוא, ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: יפה תענית לחלום כאש לנעורת, ואמר רב חסדא: ובו ביום, ואמר רב יוסף: אפילו בשבת.

ז. עין אי"ה - שם

ובכלל הננו למדים שעניני החלומות עיקר הוראתם הוא מפני שבהיותם מרעישים ומבהילים הוא אות על מצב הנפש שאינה בתומתה. כי שלות צדיקים הפנימית היא מחוברת תמיד עם תם דרכם וטהרת לבבם, ובסור אדם מדרכי ישרים תסור ממנו שלותו הפנימית. אמנם יוכל למלא ריקניותו ע"י סערת החיים החיצוניים, בשחוק עליונים ומשתה שמנים, או ישכח את מצבו

עין אי"ה עמוד מס 36 שבת א קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הפנימי ע"י טרדות החיים ועמלם. אבל בחלום חזיון לילה, שהחיים החיצוניים לא יפעלו על האדם כרב רגשם, יתעוררו כחות הנפש ודמיונותיה לפי ערך המצב הראוי לה מצד חייה הפנימיים. ע"כ צדיק ההולך בתומו ככפיר יבטח, ואם ישכב לא יפחד ולא ידע רע, ורשעים תיסרם רעתם ומפחד בלילות יבוהלו.

עין אי"ה עמוד מס 37 שבת א קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ז. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד ב

אמר רב הונא בר אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן: הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרונו בפני שלשה. יפתרונו? והאמר רב חסדא: חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא! - אלא אימא: יטיבנו בפני שלשה.

רש"י מסכת ברכות דף נה עמוד א

דלא מפשר - שלא פתרוהו.

כאגרתא דלא מקריא - לא טוב ולא רע הוא, שכל החלומות הולכין אחר הפתרון.

ח. עין אי"ה – ברכות דף נה

פ. לקיים מה שנאמר 'כל החלומות הולכין אחר הפה'. אטו כל החלומות הולכין אחר הפה קרא הוא, אין, וכד"ר א דאמר ר"א, מנין שכל החלומות הולכין אחר הפה¹, שנאמר 'ויהי כאשר פתר לנו כן הי'". מפני שאחת מתכליות החלום היא ההודעה של העתיד כשישלמו תנאיו, וכאשר אנו רואים שהוראות החלום הנה יכולות להיות בגונים מתחלפים והוראות שונות, מוכרח הדבר לומר שהחלום עם הפירושים הם מערכה אחת

עין אי"ה עמוד מס 160 ברכות ב קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

במציאות, כמו שעלינו לאמר ששכל האנושי עם הכחות הטבעיים שהוא משכיל איך להשתמש בהם הם מערכה אחת במציאות, ולכתחילה נוצרו כך שיבאו לידי מדה זו של ההכרה הברורה איך להשתמש בהם ע"י שכלו. וכמו כן תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כיון שתורה שבכתב יכולה להדרש על פנים שונים, ע"כ לומר שכך נתנה שתתחבר עם תורה שבע"פ, והשכל הטהור עם כללי הקבלה וילדי הזמן יורה האמת איך להוציא דיעות והלכות חדשות, וכן כל דבר שהוא מרובה בהוראותיו צריך הוא למפרש שיוציא אל הפועל כל ההוראות הגנוזות. ע"כ הוא לכתחילה נערך שיוציא פעלו כפי הפירושים. והסגנון מקביל כאן לאמר מה שנאמר על הידיעה של כל החלומות הולכין אחר הפה, אע"פ שנלמד מדיוק המקרא 'ויהי כאשר פתר לנו כן הי', כי ה"ז בא ללמד ונמצא למד שכן הוא דבר ד' שיש בו פנים מפנים שונים, כל האפשרי להאמר ניתן להאמר בה, והכל הולך אחר הפה המגדיל תורה ומאדירה². ע"כ נמצא זה הנימוס ג"כ בחלום שהוא א' משישים בנבואה³.

עין אי"ה עמוד מס 160 ברכות ב קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ט. מכתב מאליהו – הרב דסלר זצ"ל – חלק ד עמוד 167

וכן ענין פתרון החלום ע"י אחר. הפותר מחליט לצד אחד ואם החולם מקבל פתרון זה בליבו, הרי שבדיבור זה נקבע בו הצד ההוא (כמו בעל דין המטעים את דבריו לדיין תחילה שדבריו נתקבלו אצל הדיין ונקבעו בליבו) וע"י זה הוא פוס את דינו בליבו על עצמו, כנ"ל. וראיה שרק הפתרון המקובל על דעת החולם מתקיים, שהרי פתרונות החרטומים שלא נכנסו ללבו של פרעה לא נתקיימו... והיינו שחלום אחד יכול לכלול כמה וכמה צדדים וכל מה שנקבע והוחלט בלב כאמת הוא מה שנגזר...

י. עין אי"ה – ברכות נה

עו. בר הדיא מפשר חלמין הוה. הוראת השם [בר הדיא] אולי הוא ע"ש החכמה, "להדיא", "בהדיא", המורגל בלשון התלמוד¹ שהוראתו היא "פרש", "באור מפורש". ובאשר החלומות תכנם הוא רמזים שצריך הפותר לפרשם, יהי "בר הדיא" שם האומנות כ"פענח" בעברית. ובאשר חכמת פתרון חלומות היא ככל החכמות הנוסדות על הכחות הנפשיים, שלבד ההתלמדות צריך ע"ז כשרון עצמי מלדה בטבע הנפש, ע"כ קראוהו בשם האומנות כשם

עין אי"ה עמוד מס 165 ברכות ב קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ע. אמר רבא, והוא דמפשר ליה מעין חלמיה, שנאמר "איש כחלמו פתר". כיון שהכח הנפשי שפועל את החלומות וכח השכלי של הפותר הם מערכה אחת, הי' מקום לאמר ג"כ שיוכלו כ"כ הפירושים להיות מתרחבים, עד שלפעמים נמצא שאיזה מחזה גורם למי ש[מ]ספרים אותו לפניו, איזה רגש של מחשבות שאין ערכן תלוי באמת באותו המחזה, כ"א הדבר מיוחד ע"פ מצבו של הפותר, שלפי שכלו ותכונותיו ומקרו יס לאלה הענינים יחש, ואז אינם כלל מעין חלמיה. אמר שכ"כ לא יתרחקו ההוראות, שאע"פ שהכח הנפשי ילך ויתרחב ביחש אל שכל הפותרים, אבל הוא שב תמיד להיות לפי ענינו של הרוצה. וכן הוא בדרכה של תורה,

עין אי"ה עמוד מס 160 ברכות ב קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עצמי, להורות כי בעל זאת האומנות אומנתו היא לו ענין עצמי והכנה תולדותית. וזאת היא ג"כ כונת קריאת שם יוסף ע"ש חכמתו "צפנת פענח"², להורות כי חכמה כזאת לא יספיק לה הלימוד כ"א צריך לזה הכשר בסגולת הנפש שהיא מתת אלקים, אשר האיש הצדיק יוכל להשתמש בה לטובה, והנוטה מדרך הישרה משתמש בה להשחית ולחבל, ככל הכשרונות המצויינים התלויים בערך פעולתם לטובת הכלל האנושי, ורעתו, לפי מצב המוסרי של בעליהם.

עין אי"ה עמוד מס 165 ברכות ב קוק, אברהם יצחק בן שלמה זלמן הכהן הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

"ויהי כאשר פתר לנו כן היה". פשר החלומות.

אנחנו נתעסק בסוגיה שהיא מאוד עמומה, הרבה יותר תעלומה מאשר דבר שהוא גלוי, אבל ננסה להבין ולייצר איזשהו מהלך בסוגיה הזו – והיא סוגיית החלומות.

אני רוצה להיכנס לדבר דרך הפסוקים אצלנו בתחילת הפרשה והפרשנות של הגמרא בברכות על הדברים. "ויהי בבקר ותפעם רוחו" – אחרי שני החלומות של פרעה, "וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין פותר אותם לפרעה: וידבר שר המשקים את פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום: פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים: ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלמו חלמנו: ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לו ויפתר לנו חלמתינו איש כחלמו פתר: ויהי כאשר פתר לנו כן היה אתי השיב על כני ואתו תלה". טוב, אחרי ההקדמה הזו של שר המשקים פרעה משתכנע שבאמת יש כאן דמות פוטנציאלית שכדאי לנסות להביא אותה ולספר לה את החלום, ומביאים את יוסף וההמשך ידוע. הפירוש הפשוט של מה שאמר פה שר המשקים זה שבעצם יוסף הצליח לקלוע לאמת. במיוחד לפי מה שחז"ל אומרים שכל אחד חלם את החלום שלו ואת הפיתרון של החבר שלו, ובעצם הייתה גם דרך כדי לאמת את הפתרון של יוסף, שבאמת זה אמתי כבר אז בשעת הסיפור, ובוודאי אחרי זה, באותו 'יום הולדת את פרעה', כמה ימים אחר כך, אז ראו שבאמת יוסף קלע לאמת.

אבל תראו מה שאומרת הגמרא בברכות – 'אמר רבי ביזנא בר זבדא אמר רבי עקיבא אמר רבי פנדא אמר רב נחום אמר רבי בירים משום זקן אחד, ומנו – רבי בנאה, עשרים וארבעה פותרי חלומות היו בירושלים, ופעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל כולם ומה שפתר לי זה לא פתר לי זה – וכולם נתקיימו בי, לקיים מה שנאמר – כל החלומות הולכים אחר הפה'. שואלת הגמרא 'אטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא?' מה זה, זה פסוק? מה זה 'לקיים מה שנאמר? איפה מצאת את הפסוק הזה? 'אין, וכדרכי אלעזר, דאמר רבי אלעזר, מנין שכל החלומות הולכים אחר הפה? שנאמר "ויהי כאשר פתר לנו כן היה". שמעתם את הפירוש לפסוק? "ויהי כאשר פתר לנו כן היה" – מה שר המשקים אומר? הנה, כמו שיוסף פתר לנו כן היה. אז אני לא מבין, הכוונה היא מכיוון שיוסף הצליח לכוון אל האמת, זה הפירוש. אבל חז"ל מפרשים את זה לכיוון ההפוך – 'כאשר פתר לנו כן היה', זאת אומרת בגלל שהוא פתר לנו את זה. וזה פלא עצום. קודם כל בפשט הפסוקים איפה חז"ל מצאו את זה? זה נגד הפשט. אז יכול להיות שהגמרא הבינה שהקטע הזה מיותר. זאת אומרת, היה אפשר להגיד "ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את חלמתנו איש כחלמו פתר" ואז לא צריך את הפסוק הבא בכלל. התוספת "כאשר פתר לנו כן היה" היא תוספת שהיא מיותרת וממנה חז"ל למדו את מה שהם למדו.

רש"י על פתרונות החרטומים אומר 'פותרים היו אותם, אבל לא לפרעה. שלא היה קולם נכנס באוזניו ולא היה לו קורת רוח בפתרון, שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר'. אז מילא אם אנחנו מבינים לפי ההבנה הפשוטה, ברור. יש פתרון אמיתי והם רחוקים מהאמת. אבל לפי מה שאומרת הגמרא אז "כאשר פתר לנו כן היה", החלומות הולכים אחרי הפה, אז אם יוסף אומר פתרון וזה מה שקורה, אז למה אם החרטומים אומרים את הפתרון זה לא קורה? במה זה תלוי – אם אתה צדיק או רשע? בואו נבחן את השאלה הזו על פי הגמרא הבאה, גם היא בברכות – 'בר הדיא מפשר חלמי הוי' – היה יהודי בשם בר הדיא והוא היה פותר חלומות. 'מאן דיהיב ליה אגרא מפשר ליה למעליותא, ומאן דלא יהיב ליה אגרא מפשר ליה לגריעותא'. היית נותן לו כסף אז הפתרון היה טוב, לא היית נותן לו כסף אז הפתרון היה לרעה. 'אביי ורבא חזו חלמא, אביי יהיב ליה זוזא ורבא לא יהיב ליה. אמרי ליה אקרינן בחלמין שורך טבוח לעיניך וגוי'. לרבא אמר ליה, רבא לא נתן לו כסף, 'פסיד עסקך ולא אהני לך למיכל מעוצבא דליבך'. אתה תפסיד בעסקיך ולא תוכל לאכול מרוב עצבון. 'לאביי אמר ליה מרווח עסקך ולא אהני לך למיכל מחדוא דליבך'. מה כתוב בפסוק? 'שורך טבוח לעיניך ולא תוכל לאכול'. אז מה הכוונה? לרבא הכוונה היא מצד ההפסד ולאביי הכוונה היא שמרוב הרווחים לא יהיה לו תיאבון. 'אמרי ליה אקרינן בניס ובנות תוליד וגוי', לרבא אמר ליה כבישותיה, כמו פשטות הפסוק, הכוונה לדבר רע – שיהיו לך בניס ובנות אבל הם בעצם לא יהיו אצלך אלא ילכו לעם אחר. 'לאביי אמר ליה בנך ובנתך נפישין, יהיו לך הרבה בניס ובנות, 'ומנסבן בנתך לעלמא', והם יתחתנו, 'ומדמיין באפך כדקא אזלן בשביה. לסוף, אחרי כל הסיפור הזה, אביי הפסיק, 'אזל רבא לחודיה לגביה, אמר ליה: חזאי דשא ברייתא דנפל', ראיתי את המפתן החיצוני של הדלת שנופל, 'אמר ליה אשתך שכיבא', אשתך תמות. 'אמר ליה חזאי ככי ושני דנתור', אני ראיתי חניכיים ושיניים שהם נושרות ונופלות. 'אמר ליה בנך ובנתך שכבא', הבנים והבנות שלך ימותו. 'אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן', ראיתי שתי יונים עפות. 'אמר ליה תרי נשי מגרשתן' – יהיו לך שתי נשים ותגרש אותן. 'אמר ליה חזאי תרי גרגלידי דלפתא', שני ראשי לפת, 'אמר ליה תרין קולפי בלעת', תחטוף שתי מכות ממקל עב כמו ראש של לפת. 'אזל רבא ההוא יומא ויתיב בי מדרשא כוליה יומא', ישב בבית המדרש כל היום, 'אשכח הנהו תרי סגי נהורי דהוו קמנצו בהדי הדדי', שני עוורים. לא רואים אחד את השני, אבל לריב הם יכולים. 'אזל רבא לפרוקינהו', הלך להפריד ביניהם, 'ומחוהו לרבא תרי', הם בתוך המאבק שהם לא ראו לאיפה הם מרביצים אז נתנו לו שתי מכות על הראש. 'דלו למחוייה אחריתי', רצו לתת לו עוד מכה, 'אמר מסתיי, תרי חזאי'. זה מספיק לי, ראיתי שתיים בחלום. 'לסוף, אומרת הגמרא, 'אתא רבא ויהיב ליה אגרא'. רבא תפס את הסיפור והחליט שהוא נותן לו כסף. 'אמר ליה חזאי אשיתא דנפל', ראיתי כותל נופל. 'אמר ליה נכסים בלא מיצרים קניתי' – אתה הולך להיות מיליונר, הקירות כבר לא יגבילו את העושר שלך.

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

'אמר ליה חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסיין אבקה' – ראיתי את הבית של אביי נופל ואבק מכסה אותו. 'אמר ליה אביי שכיב ומתיבתיה אתיא לגבך', אביי ימות והישיבה שלו תעבור אליך. 'אמר ליה חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כולי עלמא שקיל לבינתא לבינתא', ראיתי שהבית שלי נופל וכולם באים מסביב ולוקחים לבנים. 'אמר ליה שמעתתך מבדרן בעלמא', הסוגיות שלך יתפזרו בעולם ואנשים ילקטו אותם כמו לבנים. על אביי הוא פירש שהבית שלו ייחרב ואצל רבא כך הוא אמר. 'אמר ליה חזאי דאיבקע רישי ונתר מוקרי', חלמתי שהראש שלי נבקע לשניים, 'אמר ליה אודרא מבי סדיא נפיק... אמר ליה אקריון הלל המצראה בחלמא', שמעתי שמקריאים לי את הלל המצרי, ההלל שאנחנו אומרים, 'אמר ליה ניסי מתרחשי לך. הווה קא אזיל בהדיה בארבא' – הם הלכו ביחד, בר הדיא ורבא בספינה. 'אמר בהדיה גברא דמתרחש ליה ניסא למה לי', כלומר בר הדיא אמר על רבא – אדם כזה שמתרחשים לו ניסים. 'בהדיה דקא סליק נפל סיפרא מיניה', בר הדיא החליט להתרחק משם, הוא חשש שלרבא יהיה נס ולא לו יהיה נס – אתם מבינים? גם בר הדיא השתכנע שהפתרון הזה הוא פתרון טוב. אז ברגע שהוא פתר לרבא שהולך להתרחש לו נס, אז בר הדיא אומר רגע אחד, הולך להתרחש לו נס ואנחנו בספינה, אולי הולך לקרות פה משהו ולרבא יתרחש נס והוא יינצל ואני אטבע, אז הוא מחליט להסתלק מהספינה. ואז בזמן שהוא הולך נפל ממנו ספר 'אשכחיה רבא', רבא מצא את הספר, 'וחזא דהוה כתיב ביה כל החלומות הולכים אחר הפה. אמר רשע', רבא אומר לו רשע שכמוך, 'בדידך קיימא וציערתן כוליה האי? את הסוד הזה רבא לא ידע מקודם. אז רבא מסתכל על בר הדיא ואומר לו רגע, אז כל הפתרונות הגרועים שנתת לי עד עכשיו אתה זה שגרמת לזה. בדידך קיימא. וציערת אותי כל הזמן הזה? 'כולהו מחילנא לך בר מברתיה דרב חסדא' – שהייתה אשתו. זאת אומרת, שכשבר הדיא אמר לו על פתרון החלום על מפתן הדלת זה שאשתו הולכת למות, זה מה שקרה. רבא אמר אני לא מוחל לך על זה. 'יהא רעוא דלמסר ההוא גברא לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה', יהי רצון שאותו אדם יימסר בידי המלכות ולא ירחמו עליו ובאמת הוא מת במיתה משונה מאוד.

אדם צדיק מסתבר שהוא לא היה. מסתבר שבר הדיא לא היה אדם צדיק. זו מין מערכת שהיא כל כך מוזרה, היא גם זרה לנו מאוד. דברים שהם מאוד רחוקים מהדעת. הפתרונות הולכים אחר הפה ויכול להיות אדם כזה שתמורת כסף יפתור א' וזה יקרה ובלי כסף הוא יפתור ב' וזה יקרה? ואם זה כך אנחנו חוזרים לשאלה – למה מה שפתרו החרטומים לא הועיל? ככה הייתי אומר, רק אדם צדיק כמו יוסף הצדיק הוא יכול לעשות כזה דבר, לפה שלו יש כוח. אבל גם לאדם כמו בר הדיא יש כוח, אז למה לחרטומים אין כוח?

עוד דבר נוסף שצריך להבין בגמרא בברכות – הגמרא אומרת שם 'דאמר רבי אלעזר מנין שכל החלומות הולכים אחר הפה שנאמר "ויהי כאשר פתר לנו כן היה"', אומרת שם הגמרא, 'אמר רבא

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

והוא דמפטר ליה מעין חלמיה, שנאמר "איש כחלמו פתרי". בתנאי שהוא פותר לו מעין חלמו. איך מסבירים את זה? מה זה 'מעין החלום'? לפי מה קובעים מה 'מעין החלום'? מה שהחרטומים אומרים זה לא מעין החלום? פרעה ראה שבע שיבולים ושבע שיבולים, שבע פרות ושבע פרות. אז למה שבע שנות רעב ושבע שנות שבע זה מעין החלום, ושבע בנות ושבע בנות זה לא מעין החלום? ישנה דעה שפרעה חלם גם את הפתרון רק שכח אותו. גם לפי השיטה הזו בעצם הכל מצטרף לעניין הניסי של החלום – אז בעצם זה אומר שיש פתרון אחד אמיתי והשאלה היא מי אותו אחד שיש לו כוח אלוקי, שהוא מסוגל לחזות את הפתרון למרות שהוא בעצם לא היה שם. זה מזכיר את מה שהיה עם החלום של נבוכדנצר ודניאל. שם היה מקרה עוד יותר קיצוני, נבוכדנצר שכח לא רק את הפתרון אלא גם את החלום. שם כתוב "ותתפעם" עם שני תי' כיוון שהוא שכח גם את החלום וגם את הפתרון. ונבוכדנצר גוזר שם גזירה שאי אפשר להסביר אותה אם לא שאתה מביא בחשבון את הטירוף של נבוכדנצר. הוא אומר אם לא תגלו לי מה החלום ומה הפתרון אני אהרוג אתכם. וכולם אומרים לו תספר לנו מה החלום ונגיד לך מה הפתרון אז הוא אומר לא, אני לא יודע מה החלום אבל אתם חייבים להגיד לי.

אני רוצה להגיד שני דברים. דבר ראשון, כמו שפתחנו את השיעור, הסוגיה של חלומות בכלל היא סוגיה מאוד מאוד עמומה. גם במחקר הפסיכולוגי עוסקים בזה הרבה היום – אני לא מספיק מבין בזה ואני לא מתיימר להסביר דברים שאני לא מבין בהם. מה שאני רוצה לנסות לעשות זה לתת לנו איזשהו כיוון מצד לימוד התורה שבדבר, לנסות להבין על פי דרך שאני חושב שסללו לנו הרב קוק זצ"ל והרב דסלר זצ"ל בעניין של החלומות, לקבל מתוך זה איזשהו מהלך מסוים.

ועוד דבר שאני רוצה להדגיש – לא כל חלום שבן אדם חולם בלילה זה משהו שאפשר לייחס אליו את כל הדברים שיש כאן. יש בפירוש דברים, חז"ל גם מדברים על זה ש'אין אדם חולם אלא מהרהורי ליבו'. לדוגמה, כתוב בפוסקים שאדם שרואה קרי ביום הכיפורים שידאג כל השנה, למה? בגלל שיכול להיות שהוא התחייב בדין ומרחיקים אותו מהקדושה. אבל אם עלתה לו שנה, עבר אותה בשלום, אז סימן שיש לו זכות מאוד גדולה וזה סימן לדברים מאוד טובים כי זה מראה שבזכות התורה שלו, בזכות היראת שמים שלו, עם כל זה הוא הצליח לצלוח את השנה הזו. כך כתבו הפוסקים. אז הסטייפלר זצ"ל, אביו של ר' חיים קנייבסקי, הוא אמר שבזמננו מי שרואה קרי ביום הכיפורים שלא ידאג כל השנה, וגם מי שהצליח לעבור את כל השנה שלא יחשוב שזה סימן לאיזשהו משהו. ולמה? הוא אומר בהחלט יכול להיות שאדם בסעודה מפסקת אכל הרבה, מנסים להצטייד כמה שיותר כדי שהצום יעבור בקלות, ויכול להיות שהיו הרהורים או דברים כאלו ובגלל זה הוא הגיע למה שהגיע. בקיצור, לא כל דבר שחז"ל אמרו, שהפוסקים אמרו, אנחנו יכולים אוטומטית לבוא וליישם אותו על החלום שלנו, על ההרגשה שלנו, או על מה שראינו בלילה. זה לא

בהכרח הולך בצורה הזו. איפה עובר הגבול? שאלה טובה, אולי במהלך השיעור נוכל לשרטט גבול מסוים.

יש גמרא במסכת שבת שמספרת על רבי יהושע בריה דרב אידי. 'רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי', הגיע לביתו של רב אשי. 'עבדי ליה עגלא תלתא', עגל שלישי לבטן, בשר מאוד טעים ומשובח. 'אמרו ליה לטעום מר מידי', תטעם משהו. 'אמר להו בתעניתא יתיבנא', אני יושב בתענית. 'אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה דאמר רב יהודה לווה אדם תעניתו ופורע?' הרי אתה יכול ללוות ולפרוע. אתה לא חייב לעשות את זה היום. תאכל ומחר תפרע את זה. 'אמר להו תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום, ואמר רב יוסף אפילו בשבת'. אז הוא אמר להם – זו תענית חלום. תענית חלום הכוונה היא, כמו שהגמרא אומרת 'אמר רב הונא בר אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן, הרואה חלום ונפשו עגומה'... כבר נראה מה הוא עושה עם זה, אבל הכוונה היא חלמתי חלום לא טוב ועל החלום הזה אני יושב בתענית. ועל זה רב אמר 'יפה תענית לחלום כאש לנעורת', כמו שאש שורפת את הנעורת, הנסורת, הפסולת של העץ, 'ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפילו בשבת'. מן דבר מיוחד כזה שיש לתענית חלום עד כדי כך שאפילו בשבת מותר לאדם לשבת בתענית חלום, אמנם למחרת הוא צריך לשבת תעניתא לתעניתא כדי לתקן את העובדה שהוא פגם בעונג שבת, אבל מותר לו לעשות את זה בעיקרון אפילו בשבת. מה העניין המיוחד בזה? למה?

אומר הרב קוק זצ"ל בפירושו על עין אי"ה כד; 'ובכלל הננו למדים שעניני החלומות עיקר הוראתם הוא מפני שבהיותם מרעישים ומבהילים הוא אות על מצב הנפש שאינה בתומתה'. היא לא בשלימותה. 'כי שלוות צדיקים הפנימית היא מחוברת תמיד עם תום דרכם וטהרת לבבם. ובסור אדם מדרכי ישרים תסור ממנו שלוותו הפנימית. אמנם יוכל למלא ריקנותו על ידי סערת החיים החיצוניים, בשחוק עליזים ומשתה שמנים, או ישכח את מצבו הפנימי על ידי טרדות החיים ועמלם. אבל בחלום חזיון לילה, שהחיים החיצוניים לא יפעלו על האדם ברוב רגשם, יתעוררו כוחות הנפש ודמיונותיה לפי ערך המצב הראוי לה מצד חייה הפנימיים. על כן צדיק ההולך בתומו ככפיר יבטח, ואם ישכב לא יפחד ולא ידע רע, ורשעים תיסרם רעתם ומפחד בלילות יבוהלו'.

מה בעצם אומר הרב? כל אחד מאיתנו יש את העולם הפנימי שלו ויש את העולם החיצוני, את הקשר שלו עם הסביבה. וכמו שאנחנו יודעים הרבה פעמים אנחנו נמצאים במצב של איזשהו חוסר שקט נפשי. זה יכול לנבוע מהמון סיבות. אבל מתי בעיקר חוסר השקט הזה בא לידי ביטוי? מתי זה מכה בנו? זה מכה בנו בלילה. ולמה זה מכה בנו בלילה? מסיבה מאוד פשוטה, בגלל שבמשך היום אתה נמצא בעבודה או בלימודים, עם חברים, עם שכנים, עם המשפחה – אתה בעצם יותר עסוק בכלפי חוץ מאשר בכלפי פנים. ואז, גם אם בפנים יש כל מיני בעיות אבל אתה יכול להסיח את הדעת מזה.

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

ברגע שאתה נמצא בלילה לבד, בלי אף אחד מסביב, עם עצמך, כאן החלק החיצוני כבר לא משפיע עליך. ואז מה שצף ועולה זה החלק הפנימי. ופה בעצם בא הרב ואומר שכאן נכנס העניין של החלום. החלום בא כדי לשקף משהו מתוך המצב הפנימי של הנפש שלך. אדם שנמצא במצב של שלוה, של שלמות – הוא הולך בדרך נכונה, שלימה, שלוה – אדם שכזה גם הנפש שלו היא שלוה. אדם שנמצא במצב שיש איזושהי סתירה פנימית בתוכו, הוא עושה דברים שהם לא מתאימים לו, שיוצרים איזושהו קונפליקט פנימי בינו לבין עצמו, אז נכון שכלפי חוץ הוא יכול להיראות מאוד שמח ועם אמביציה, אבל בפנים הוא נמצא בסתירה מאוד גדולה. כל עוד אתה ער אתה נמצא בעולם המודע, ברגע שאתה הולך לישון אתה נמצא רק במערכת הפנימית.

אבל פה אני רוצה לתת את הקומה הנוספת שיש בתורה. חז"ל הרי אומרים שהחלום הוא אחד משישים בנבואה. למה דווקא אחד משישים? למה לא אחד מחמישים או אחד מתשעים? מאיפה זה לקוח? בהלכות תערובות אנחנו יודעים שדבר איסור שנופל לתוך התערובת הוא בטל בשישים. למה? הר"ן מסביר – זה מה שנקרא 'נותן טעם'. ברגע שיש שם יותר משישים אז זה כבר נותן טעם. לפי מה קבעו? כנראה לפי הדרך-כלל. זו שאלה גדולה – אם יש אפשרות לבדוק ולברר האם אני סומך על ביטול בשישים? פירושו של דבר – חלום הוא אחד משישים בנבואה, זאת אומרת, יש פה נתינת טעם של נבואה. על הגבול. אתה מרגיש קצת טעם של נבואה. והמשמעות של זה היא נדמה לי אחת – נבואה זו התגלות, מסר ששולחים אליך מלמעלה. וחלום יש בו אחד חלקי שישים של הדבר הזה. זאת אומרת, שנותנים לך גם כן איזושהו מסר מסוים. משהו מודיעים לך. ויש כאלו, היו שלטים שאני חושב שעדיין קיימים, על מישהו שחלם חלום שבכ"ז תשרי תש"ס יבוא המשיח, והוא תלה שלטים בכל ירושלים והוא מחכה עד היום. אז אני אומר, צריך לדעת – חז"ל אומרים שאין חלום בלי דברים בטלים והדברים הם מאוד עמומים, אבל משהו מתוך זה יש.

תראו מה שאומרת הגמרא – 'אמר רב הונא בר אמי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן: הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויפתרנו בפני שלושה. יפתרנו? והאמר רב חסדא: חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא', ואומר רש"י, 'דלא מפשר – שלא פתרוהו, כאגרתא דלא מקריא – לא טוב ולא רע הוא, שכל החלומות הולכין אחר הפיתרון'. אז זה עוד פעם חוזר ליכל החלומות הולכים אחר הפה'. אבל תראו את הביטוי – 'אגרת שלא נקראה'. החלום הוא אגרת, מסר, נותנים לך מסר מסוים – השאלה היא איך מפרשים אותו.

בואו נחבר בין שני הדברים. החלום זה משהו שהאדם נפגש איתו בלילה כאשר הוא לא מתעסק בעולם החיצוני שלו. זה משהו שמעיד על מצב הנפש שלו, המצב הפנימי שלו. וזה מסר ששולחים לו מלמעלה. המשמעות של זה, וזה מה שנקרא 'תענית חלום', ברגע שאדם התחיל להפר את האיזון הפנימי שיש בתוך הנפש שלו, התחיל לסטות מהדרך, משהו לא ישר, לא שלם – יש פעמים שבהם

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

שולחים לאדם מסר מלמעלה, משהו בפנים לא תקין. אם הכל היה תקין היית ישן בשלווה, לא היה קורה שום דבר. העובדה שאתה קם בבוקר ונפשך עגומה עליך, זה אומר שמהו בנפש בעייתית. ושולחים לך את המסר הזה לפני שזה מתחיל להכות שורשים. לפני שפגמת, שעשית משהו לא טוב, שולחים לך את המסר, שים לב, תראה פנימה. 'שימו לב אל הנשמה'. המסר הזה אומר לך תסתכל פנימה, משהו שם לא בסדר. ולכן, בגלל זה, הדרך לתקן את העניין זה תענית. מה פירוש תענית? לא בתור סיגוף, בתור יום שבו האדם מתעסק רק בכוחות הנפש שלו. כמו ביום כיפור. לא מתעסק בעניינים חומריים, בעולם מסביב, מתעסק בכוחות הנפש כדי לחזק אותה ולהחזיר אותה בחזרה למצבה התקין. ולכן אומרת הגמרא 'יפה תענית לחלום כאש לנעורת... בו ביום ואפילו בשבת'. אתה חייב לטפל בזה ישר על ההתחלה, כי אם לא יכול להיות שהפגם הזה כבר ילך ויתרחב ויכה שורשים ואז יהיה הרבה יותר קשה לעקור את זה.

עכשיו השאלה היא בסדר, שולחים לך מסר, מה אתה עושה עם זה? איך אתה מסביר את המסר? הרב קוק זצ"ל מדבר על זה שאנחנו מדברים על חלומות כאלו שהאדם מושפע מהם גם כשהוא קם בבוקר. 'הרואה חלום ונפשו עגומה עליו', הוא קם בבוקר וכבד לו. חלומות שמשפיעים גם על העולם המודע שלך, זה אומר שיש כאן איזשהו מסר. אבל אם אתה קם בבוקר ולא זוכר כלום, אז כנראה שלא צריך להתייחס לסיפור הזה. זה אחד הגבולות שאפשר לסמן.

עכשיו השאלה היא כזו, איך באמת מפרשים את המסר הזה. האמת היא שהשאלה הזו נכונה גם לגבי נבואה. היחיד שנאמר עליו "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות" זה משה רבנו. שאר הנביאים זה היה בחידות. וזכריה הנביא אומר – המלאך אומר לו "הלא ידעת מה המה אלה ואמר לא אדני". לא יודע, הוא לא יודע מה המשמעות של זה. הוא רואה מנורת זהב והוא לא יודע מה זה. אז אם בנבואה זה כך באחד חלקי שישים על אחת כמה וכמה. איך מפרשים את המסר?

אני רוצה להגיד פה משהו ששמעתי מיהודי תלמיד חכם. עוד לא מצאתי מקור מפורש, מצאתי כמה סימוכין, אבל אני חושב שהסברה מאוד נכונה ולפעמים סברה היא גם כן דאורייתא. 'למה לי קרא סברה היא'. שאלתי אותו על משהו אחר לגמרי ואני חושב שזו שאלה שאנחנו מתמודדים איתה. אנחנו עוברים כל מיני חוויות בחיים שלנו והרבה פעמים אנחנו שואלים את עצמנו אחרי שאדם עבר חוויה מסוימת, מה רוצים ממני? מה קרה פה, מה הקב"ה רוצה ממני? ואז אתה שואל את עצמך איך אני יכול לדעת? ואז מתחילים כל מיני חיפושים, מקובלים, גימטריות וכל מיני דברים כאלו. ניגשתי ושאלתי את אותו תלמיד חכם שיש לו ראש ישר, אז הוא אמר לי תשמע – הקב"ה מדבר עם האדם בשפה שהאדם מבין אותה. הקב"ה מדבר איתך בשפה שלך ואיתו בשפה שלו. מה זה אומר? הרי אם הקב"ה רוצה לתת לך איזשהם מסרים הוא רוצה שתלמד מכאן משהו, אז הוא ידבר איתך בשפה של החבר שלך? ודאי שלא. הוא ידבר איתך בשפה שלך. נפקא מינה – יכולים להיות שני

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

אנשים שעוברים את אותה חוויה. האחד הרגיש בה רגשות מסוימים והשני הרגיש רגשות אחרים לגמרי. ואם נבוא ונשאל מה באה החוויה הזו ללמד התשובה היא – כל אחד משהו אחר. זה שהרגיש את הרגשות המסוימות האלו התובנות בעקבות הדבר הזה היו מסוימות, וזה שהרגיש את הרגשות האחרים התובנות שלו הם תובנות אחרות לגמרי. וכיוון שהקב"ה גלגל את האירוע הזה כדי שהם יעברו אותו וכדי שיהיו להם תובנות, אז ודאי שהקב"ה לא מצפה שהתובנות שלי יהיו התובנות של החבר שלי. ודאי שלא.

אני אספר לכם סיפור – הרב מנחם בורשטיין סיפר לנו סיפור נפלא. אבא שלו היה ראש ישיבת חדרה, והוא סיפר שכשהרב מנחם היה בחור בישיבה אז הוא היה מדבר עם ההורים שלו כל ערב. אז הוא היה מתקשר לאבא שלו כל ערב ואבא שלו היה שואל אותו כל יום איפה ראית את הקב"ה היום? הוא קרא לזה 'המכין מצעדי גברי'. עכשיו הוא אומר, תבינו איך זה השפיע עלי – אני כל יום ידעתי שבערב תהיה לי שיחה עם אבא שלי, זה הרגיל אותי לחפש כל יום את הקב"ה, במה אני יכול למצוא אותו. זו הנקודה, לדעת שהקב"ה מדבר אליך.

איך יודעים אם כשיש לך מניעה זה דיבור של הקב"ה אליך או שזו עצת היצר הרע? קודם כל פעמים רבות זה מתגלה בהמשך. אבל גם לפני כן, אם תסתכל היטב ותבחן את השיקולים לכאן ולכאן אתה תדע לתת את התשובה. הרבה פעמים בזמן מעשה אנחנו להוטים למשהו ואחרי שעובר זמן ואנחנו נרגעים פתאום אנחנו יכולים להסתכל בצורה יותר רחבה ואז אתה מגלגל את השיקולים אחורה ומבין למה אז זה לא הצליח. מה שאני מתכוון להגיד זה את הדבר הפשוט שהקב"ה מדבר איתנו בשפה שאנחנו מבינים.

אני רוצה לנסות ליישם את הכלל הזה ביחס לחלומות ונראה את הדברים בעין אי"ה. 'לקיים מה שנאמר הולכים אחר הפה' אטו כל החלומות הולכים אחר הפה קרא הוא? אין... 'ויהי כאשר פתר לנו כן היה' – אומר הרב קוק זצ"ל: 'מפני שאחת מתכליות החלום, המטרות של החלום, היא ההודעה של העתיד כשישלמו תנאיו', להודיע מה הולך לקרות, 'וכאשר אנו רואים שהוראות החלום הנה יכולות להיות בגוונים מתחלפים והוראות שונות', הרי יש כל מיני פתרונות שונים לאותו חלום, 'מוכרח הדבר לומר שהחלום עם הפתרונות הם מערכה אחת במציאות'. הפתרונות השונים של החלום זה מערכה אחת שלמה. 'כמו שעלינו לומר שהשכל האנושי עם הכוחות הטבעיים שהוא משכיל איך להשתמש בהם הם מערכה אחת במציאות', השכל והכוחות הגופניים, 'ולכתחילה נוצרו כך שיבואו לידי מידה זו של ההכרה הברורה איך להשתמש בהם על ידי שכלו'. הרב קוק זצ"ל עושה פה הקבלה ואומר – חלום עם הפתרונות השונים מקביל לשכל עם כוחות הגוף. השכל יודע ובוחר באיזה כוח להשתמש מתי, וכך גם החלום עם הפתרונות שלו. והוא עושה עוד הקבלה 'וכמו כן תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כיוון שתורה שבכתב יכולה להתפרש על פנים שונים', בכל מיני צורות

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

וזוויות, 'על כרחך לומר שכך ניתנה שתתחבר עם תורה שבעל פה. והשכל הטהור עם כללי הקבלה וילדי הזמן יורה האמת איך להוציא דעות והלכות חדשות. וכן כל דבר שהוא מרובה בהוראותיו צריך הוא למפרש שיוציא אל הפועל כל ההוראות הגנוזות'. בעצם מה שהרב קוק זצ"ל מעמיד לפנינו זה שלוש מערכות שהן מקבילות אחת לשנייה. יש לנו את השכל וכוחות הגוף, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והחלום עם הפתרונות שלו. המשמעות היא כזו – נתחיל בדוגמה של השכל וכוחות הגוף. כל אחד מאיתנו יש לו המון כוחות, וכל הכוחות האלו באופן פוטנציאלי יכולים להיות רלוונטיים בכל זמן נתון. אני יכול עכשיו לרוץ או לעצור, לעמוד או לשבת, לדבר או לשתוק. המון דברים אני יכול לעשות. לפי מה אני בוחר מתי להשתמש באיזה כוח? בשביל זה יש לי שכל שנמצא על גבי כל המערכת הזו, והוא מחליט מתי להשתמש בכוח הזה ומתי להשתמש בזה. זה מה ששלמה אמר בקהלת 'עת לאהוב ועת לשנוא'... השכל בוחר מתי להשתמש בכל אחד מהכוחות האלו מתוך מכלל הכוחות. אותו דבר גם ביחס לתורה, יש תורה שבכתב ויש תורה שבעל פה שבאה לפרש את התורה שבכתב. זה אומר שהתורה שבכתב כמו שהיא יש לה המון גוונים, המון זוויות, המון פירושים, המון דרכים שאתה יכול ללכת אליהם. בית שמאי ובית הלל הלכו לכיוונים שונים לגמרי ואפילו הפוכים – אבל אלו ואלו דברי אלקים חיים. מה זה אומר? זה אומר שבתוך המערכת הזו שנקראת התורה שבכתב, יש באופן פוטנציאלי גם את הכיוון הזה וגם את זה וגם את ההוא. המון כיוונים. אז איך הקב"ה נותן כזה מין דבר? אומר הרב זצ"ל – על כרחך שהמערכת הזו ניתנה בעולם עם כוח פירוש, עם כוח החלטה, מה נכון עכשיו, מה נכון בזמן אחר – ממש כמו שהשכל מחליט מתי הכוח הזה פעיל ומתי זה, כך גם התורה שבעל פה מפרשת מתי הפירוש הזה נכון ומתי זה עם כללי ההכרעה. כך גם ביחס לחלומות. החלום זה מסר שניתן לאדם מלמעלה. מסר שמעיד משהו על הנפש שלו. וכיוון שלדבר הזה יש המון פנים וגוונים, המסר הזה הוא מסר עמום – לא כחיסרון, אלא מכיוון שבאמת יש לו המון גוונים, המון זוויות – לכן ניתנה מערכת הפתרונות, מערכת הפירושים. כמו שהתורה שבעל פה מפרשת את התורה שבכתב, כך אותם פתרונות מפרשים את אותו מסר שניתן לאדם מלמעלה. 'על כן הוא לכתחילה נערך שיוציא פועלו כפי הפתרונות. והסגנון מקביל כאן לאמר מה שנאמר על הידיעה של כל החלומות הולכין אחר הפה, אף על פי שנלמד מדיוק המקרא "ויהי כאשר פתר לנו כן היה"', שהפירוש הפשוט הוא הרי הפוך, 'כי הרי זה בא ללמד ונמצא למד שכן הוא דבר ה' שיש בו פנים מפנים שונים, כל האפשרי להאמר ניתן להאמר בה והכל הולך אחר הפה המגדיל תורה ומאדירה. על כן נמצא זה הנימוס', לכן הכלל הזה נמצא גם כן בחלום שהוא אחד משישים בנבואה. זה דבר ה'. ודבר ה' יש בו המון המון פנים, ומה שניתן להיאמר יכול להיאמר וגם מכריע. זו הכוונה שכל החלומות הולכים אחר הפה.

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

אבל זו רק חצי תמונה. זוכרים שרבא אמר 'והוא דמפשר ליה כעין חלמיה'? בתנאי שהפתרון הוא כעין החלום. נראה מה שהרב אומר וזה ישלים לנו את התמונה – 'כיוון שהכוח הנפשי שפועל את החלומות וכוח השכלי של הפותר הם מערכה אחת', כמו שראינו קודם, 'היה מקום לומר גם כן שיוכלו כל כך הפתורנים להיות מתרחבים עד שלפעמים נמצא שאיזה מחזה גורם למי שמספרים אותו לפניו איזה רגש של מחשבות שאין ערכם תלוי באמת באותו המחזה, כי אם הדבר מיוחד על פי מצבו של הפותר, שלפי שכלו ותכונותיו ומקרו יוש לאלה העניינים יחס, ואז אינם כלל מעין חלמיה'. מה הכוונה? בלשון שלנו. אדם שחלם חלום, מספר לך את החלום שלו, והחלום הזה מעלה בך כל מיני רגשות ותובנות – זה מזכיר לי כך וכך, זה מזכיר לי דבר דומה שקרה אצלי – הדברים האלו לא קשורים לחלום של החולם, הם קשורים אליך. אתם מכירים שמישהו מדבר איתכם וזה מזכיר לכם משהו דומה שקרה לכם? הרבה פעמים מתוך הקשבה לאחר אנחנו גולשים ללספר על עצמנו. הוא היה המרכז של השיחה ואתה הקשבה ופתאום אתה אומר לו כן, וגם לי היה... ופתאום אתה נסחף לעולם שלך והופך את עצמך למרכז של השיחה. זה לא 'מעין חלמיה'. 'אמר שכל כך לא יתרחקו ההוראות, שאף על פי שהכוח הנפשי ילך ויתרחב ביחס אל שכל הפותרים, אבל הוא שב תמיד להיות לפי עניינו של הרואה'. אתה חייב להיות קשוב למי שחלם את החלום.

ופה אני חוזר למה שאמרנו קודם. אמרנו שהחלום הוא בעצם מסר שבא להעיד משהו על הנפש של החולם. והקב"ה מדבר עם האדם בשפה שהוא מבין. עם ראובן בשפה של ראובן, ועם ראובן חלם את החלום זה אומר שצריך לבדוק מהי השפה של ראובן, מה קורה בנפשו של ראובן. אם שמעון שומע את החלום וזה מעלה לו אסוציאציות ומחשבות ורגשות שלקוחות מהלקסיקון של שמעון זה לא רלוונטי לראובן. אתה יכול לפתור את החלום שלך לא את שלו. כדי לפתור חלום של מישהו אתה צריך להיות קשוב לנפש שלו. ברגע שאתה קשוב לנפש שלו ואתה מסוגל לקרוא את מה שקורה שם בפנים אז יש לך את היכולת לפתור. בגלל שאז באמת יש כל מיני פנים שונות. אני אתן את הדוגמה עם החלום של פרעה על השיבולים. ברגע שפרעה חולם את החלום הזה יוסף מעמיד את עצמו בנעליים של פרעה. פרעה בתור מלך שהתפקיד שלו זה לפרנס את האימפריה הכי גדולה ובהמשך את כל העולם כולו – הוא אומר זה מה שמטריד אותך, זה הנושא שמטריד אותך. עכשיו, מי שהיה רואה את התמונה הזו יכול היה להציע פתרון אחר. יכול להיות. ויכול להיות שהפתרון היה באמת אמיתי ומתקבל. אבל פה היה ההבדל בין יוסף לבין החרטומים. יוסף היה מסוגל לקרוא את מה שקורה בתוך הנפש של פרעה, החרטומים לא היו מסוגלים. החרטומים היו עסוקים בתוך עצמם. הם שמעו נתונים. שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר – הם לא קראו את מה שבתוך הנפש של פרעה. איך אני יודע? אומרת התורה "ואין פותר אותם לפרעה". מה הכוונה? אומר רש"י 'שלא היה קולם נכנס באוזניו ולא היה לו קורת רוח בפתרונם'. מה הפירוש? זה לא מדבר אלי, זה לא

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

קרוב אלי. זה לא משהו מתוך הלבטים שלי או הנפש שלי. אתם לא קשורים אלי בכלל. זו הכוונה. הבחינה לדעת האם באמת הפתרון הוא פתרון שיכול להיות אמיתי או לא, זה האם הדברים נכנסים ומתקבלים על ליבו של החלום. האם באמת אמרת איזושהי נקודה שהיא משהו בתוך הנפש שלו. זו השאלה. יוסף ידע לקרוא והם לא ידעו לקרוא. אומר הרב דסלר 'וכן עניין פתרון החלום על ידי האחר. הפותר מחליט לצד אחד ואם החולם מקבל פתרון זה בליבו, הרי שבדיבור זה נקבע בו הצד ההוא – כמו בעל דין המטעים את דבריו לדיין תחילה שדבריו נתקבלו אצל הדיין ונקבעו בליבו. ועל ידי זה הוא פוסק את דינו בליבו על עצמו. וראייה שרק הפתרון המקובל על דעת החולם מתקיים שהרי פתרונות החרטומים שלא נכנסו לליבו של פרעה לא נתקיימו והיינו שחלום אחד יכול לכלול כמה וכמה צדדים וכל מה שנקבע והוחלט בלב כאמת הוא מה שנגזר.

הקב"ה בא לתת לך איזושהו מסר. איזה מסר? מסר שיוצא מהנפש שלך וחוזר לנפש שלך. אם מי שפותר את החלום מסוגל לקרוא את מה שקורה אצלך בנפש, מסוגל לחדור פנימה, והוא אומר תשמע – יש כאן את האפשרות הזו והזו, ואלו באמת נקודות אמיתיות אצלך בנפש, שני הפתרונות יכולים להיות אמיתיים, מכיוון שברגע שהוא אמר לך ואתה אמרת כן, נכון, זה מדבר אלי – זו הכוונה שהפתרונות הולכים אחר הפה.

מספרים סיפור חסידי יפה על אחד האדמו"רים שהיה מקבל קהל במשך שעות רבות במשך היום. פעם אחת ראו בסוף היום שהוא מזיע כולו, נוטף מים. אז שאלו אותו למה הרב מזיע כל כך, אז הוא אמר להם תשמעו, אתם חושבים שזה פשוט? אני אגיד לכם, מגיע אלי הסנדלר ורוצה ממני עצה בענייני הסנדלרות שלו. עכשיו, אני סנדלר? מאיפה אני יודע מה זה להיות סנדלר? אז מה אני עושה? אני אומר לו חכה שנייה – אני רץ הביתה ומחליף מהר לבגדים של סנדלר וכובע של סנדלר ואז אני מתיישב מולו ואומר לו לספר לי. אז הוא מספר לי ובסדר... עכשיו מגיע החייט ושואל אותי על עסקי החייטות שלו. אני יודע מה זה חייט? אין לי מושג מה זה חייט. אז מה אני עושה? רץ הביתה, מחליף לחליפה של חייטים ומתיישב לפניו. אתם מבינים למה אני מזיע? אני כל הזמן צריך להחליף בגדים. כמובן לא היה ולא נברא אלא משל היה, אבל אתם מבינים את המסר. כדי שתוכל לייעץ לאדם כמו שצריך, אתה צריך להעמיד את עצמך במקומו. אתה צריך להיות עם יכולת הקשבה כזו שאתה מסוגל לחדור לנפש שלו. עכשיו בואו נבין מה קרה עם בר הדיא, קטע נפלא של הרב בעין אי"ה על מי היה בר הדיא. 'הוראת השם בר הדיא אולי הוא על שם החכמה, 'להדיא', 'בהדיא', המורגל בלשון התלמוד שהוראתו היא 'פירוש', 'ביאור מפורש'. כשהדבר הזה 'להדיא' זאת אומרת הוא מפורש. ובאשר החלומות תוכנם הוא רמזים שצריך הפותר לפרשם, יהיה 'בר הדיא' שם האומנות כ'פענח' בעברית. בר הדיא זה המפרש, הפענח. 'וזאת היא גם כוונת קריאת שם יוסף על שם חכמתו 'צפנת פענח'. זה בדיוק העניין. בר הדיא היה אחד כזה שמסוגל לפענח צפונות. מה זה אומר צפונות? צפון

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

זה מה שנמצא בתוך הנפש, זה הדבר הצפון ביותר שיש. לפענח צפונות זאת אומרת שאתה מסוגל לחדור פנימה לתוך הנפש ומשם להצליח לדלות את הכוחות, את הלבטים, את מה שהאדם מתלבט בו ועל סמך זה לבוא ולפתור. מי שמסוגל לקרוא את הנפש הפתרונית שלו הם פתרונית שבאמת יכולים להתקבל. ולמה? כי זה מתקבל על ליבו של החולם, כי זה באמת מדבר אליו. מי שלא מסוגל לקרוא את הנפש של השני, לא יצליח לעולם. וזה מה שקרה אצל החרטומים. אז נכון, החלומות הולכים אחר הפה, אבל אחר הפה שהוא מעין חלמיה. רק אחרי פה כזה שמסוגל לקרוא את מה שמתרחש בפנים והפתרון שהוא אומר מתיישב על ליבו של החולם. רק אז. כי אם כך אז כנראה זה המסר שבו הקב"ה דיבר אלי. זאת השפה שאני מבין וזו השפה שגם אתה הבנת שהקב"ה מדבר אלי. זו הנקודה פה.

דיברנו בפעמים הקודמות על יוסף שהוא היה הלהבה. יעקב הוא אחד שהוא כל כולו בפנים, עשוי הוא אחד שהוא כל כולו בחוץ, ויוסף הוא זה שמחבר. ודיברנו על זה שאיך יוסף הוא אחד כזה שהוא מצליח לחבר את החוץ? איך יוסף מצליח להתחבר לעשיו? דיברנו על זה שיוסף הוא איש מצליח בארץ מצרים, פרקטיקנט, מנהל ממלכה אדירה, ויחד עם זה שם שמים שגור על פיו. תגידו, זה מסתדר לכם עם דמות של בעל חלומות? אדם מצליח, פרקטיקנט, שתי רגליים טוב טוב על הקרקע. יוסף נקרא 'בעל החלומות' – מבחינתנו אדם שהוא בעל חלומות זה אדם שהוא הכי מנותק מהקרקע. איך הדמות הזו של 'בעל החלומות' מסתדרת לנו עם אדם שהוא מחובר טוב טוב לקרקע? התשובה היא פשוטה. אבל צריך להוריד את הסטיגמה שיש לנו על החלומות. חלום הוא משהו שלא תלוש מהמציאות, אלא משהו שבא לשקף מה שמתרחש בתוך הנפש. מסר מלמעלה, אחד משישים בנבואה, שבא לתת שיקוף של מה שקורה בפנים. יוסף הוא 'בעל החלומות', נדמה לי שזה החיבור הגדול ביותר שיכול להיות בין פנים לבין חוץ, שזה מה שעשה יוסף. אחד שכזה שלא רק שהוא חולם חלומות אלא שהוא גם רואה את היישום שלהם פה בארץ – החלום הוא מה שמשקף בצורה הכי חזקה את מה שבא מבפנים, מתוך המערכת הכי פנימית. אבל אצל יוסף זה לא רק נשאר שם, זה מתיישם בפועל. והאחים מגיעים ומשתחווים לו כמו שהוא חלם. וזה החיבור הגדול ביותר שיש בין שתי המערכות. "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה". הוא גם מחובר לפה והוא גם מחובר לשם. זו דמותו של יוסף.

אסיים בזה שאנחנו לא יכולים עכשיו על כל חלום שאנחנו חולמים לעשות את כל התורות האלו. צריך לדעת, לא כל חלום זה משהו שאפשר לבנות עליו. בעיקר אנחנו מדברים על חלומות שמשפיעים על האדם גם כאשר הוא ער. אבל לדעת שיש מערכת כזו שהקב"ה משתמש בה כדי לתת לנו איזשהו מסרים, מסרים מהנפש שלנו, מהנפש בפנים. ואת המסרים הללו צריך לדעת לקלוט אותם ובאיזושהי צורה גם לנסות לפענח אותם לעצמנו. והדרך הטובה ביותר לפענח זה לדבר בשפה שלנו,

הרב בגנו – שיעור פרשת שבוע, פרשת מקץ. כ"ה כסלו תשע"ח

בהתלבטויות הנפש שיש לנו. ואז, ברגע שעושים את זה אז גם הפתרונות יכולים להיות לגיטימיים ומקובלים.

חנוכה – מוסיף והולך. יוסף מלשון תוספת. מוסיף והולך תוספת של אור. והתוספת של האור צריכה להיות תוספת בחדירה לעומק. כמו שיוסף מסוגל לחדור לעומק, להוציא את מה שצפון, אנחנו צריכים עם האור הזה לדעת גם כן להתסכל לעומק, לא להיות שטחיים.